సంకల్పసిద్ధి

అతనిది అడ్డుదారి వెతికే స్వభావం...
సహజీవనమే గమ్యమైతే ఆ గమ్యాన్ని చేరు
కోవడానికి పెద్దలు ఏర్పరచిన రాచబాట
ఉండనేవుంది. ఈ మార్గం పథికుని ఓపికను
పరీక్షించవచ్చు. గమ్యం చేరుకోవడం ఆల
స్యం కావచ్చు. అయినా పోవలసిన త్రోవ
మాత్రం యిదే!...ఈ నీతికి బద్ధురాలై
వుండాలన్న సంకల్పమే ఆమెది.

ఊరంతా ఒక్క త్రాటిమీద నడిపించగల సామర్థ్యం వున్నా - ఊరికి సంబంధించిన బాగోగులను గురించి పట్టించుకునే స్వభావంకాదు - శివకామయ్యది. స్వార్థంలో మునిగి తేలడమేగాని - నలుగురికీ ఉపయోగకరమైన కార్యాలలో అతడెప్పుడూ జోక్యం కలుగజేసికోని ఎరుగడు... అటువంటి మనిషి ఈనాడు తానై ముందుకువచ్చి.ఇటువంటి సత్కార్యానికి పదిమందినీ పురమాయించాడంటే - అది ఆశ్చర్యపడవలసిన విషయమే!...

పాకాల ఒక చిన్న బస్తీ. గోర్పాడు, ముత్యాలపల్లి, వెంకట్రామాపురం - ఈ మూడూ ఆ బస్తీకి ఉత్తరంగా ఒకే సరళరేఖలో ఉన్న చిన్న పల్లెలు. ఈ మూడు పల్లెలనూ కలుపుకుంటూ పాకాల నుండి వెంకట్రామాపురం వరకు మూడుమైళ్ళ పొడవున ఒక బండి బాట సాగి పోతుంది. ఆ బండిబాట గోర్పాడు వద్ద నుండి ముత్యాలపల్లి దాకా - గుట్టలను చుట్టుకుని, అర్థ వృత్తాకారంగా వంపు తిరిగింది. ఆ వంపు చివళ్ళను కలుపుతూ, ముత్యాలపల్లి నుండి గోర్పాడుకు - బంజరుభూముల్లో చొచ్చుకుంటూ, సూటిగా ఒక సన్నటి కాలిబాట ఏర్పడిపోయింది. ఆ కాలి బాటను, బండిబాటలో ఏర్పడిన ఆ వంపును సర్వే చేసి, కాగితంమీద చిత్రించి తే-వంచికట్టిన వింటి చాపంలా బండి బాట, ఆ చాపానికి చెందిన వింటి నారిలా కాలిబాట కనిపి

స్తాయి. ఎంతటి గ్యారంటీ పొందిన పాదరక్షలైనా ఆ గులక రాళ్ళ త్రోవలో కంపెనీపేరును నిలబెట్టలేవు. గొడుగు చేతబట్టుకుని, గారడీవాడైనా త్రాటిమీద సునాయాసంగా నడిచిపోగలడుగానీ, కాళ్ళల్లో సత్తువలేనివాడు ఆ దారిలో నృత్యభంగిమలు ప్రదర్శించకుండా మాత్రం నడిచిపోలేడు.

ముత్యాలపల్లి దగ్గర మాత్రం - మెట్టచేల నడుమ ఒక ఫర్లాంగు పొడుగునా - అది 'వన్ వే ట్రాఫిక్'. బూబమ్మ చేతివ్రేలిక్రింద తయారైన సేమియా పుల్లలా-ఆ త్రోవ అక్కడ క్రొత్తరూపాన్ని సంతరించుకొంది. అటూ, ఇటూ గుబురుగా ముళ్ళచెట్లు. అది చీమలకు రాచబాట అవుతుందేమోగాని, మనుషులుమాత్రం అందులో నిరాటంకంగా రాకపోకలు జరుపలేరు... గుబురు పొదల నడుమ సాగిపోయే ఇటువంటి ఇరుకుదారిని గ్రామ్యభాషలో 'వోను' అంటారు.

...మట్టిబాటలో ఇటువంటి ఇబ్బంది ఏమీవుండదు. మలుపులుమాత్రం జ్ఞాపకం పెట్టుకుంటే - మూసిన కన్ను తెరవకనే ముందుకు సాగిపోవచ్చు. కానీ - గోర్పాడునుండి ముత్యాలపల్లి వరకు గల బండిబాటలో-ఎడ్లబండ్లో, సైకిళ్ళో తప్ప - కాలినడకతో పోయే నరుడు మాటువేసి చూచినా, కనిపించడు. మనుష్య సంచారమంతా ఆ కాలిబాటలోనే. ద్విపత్నీసమేతుడైన ముసలిరాజుగారు చిన్న భార్యమీదనే మోజుపడ్డట్టు - మనుష్యులు ఆ కాలిబాటనే ఉపయోగించుకొనడానికి కారణం లేకపోలేదు. పథికుని ముసలిరాజుగా, బండిబాటను, కాలిబాటను ఇద్దరు భార్యలుగా ఉపమించి

నప్పుడు - ఈ 'రెండు' భార్యలమధ్య పెద్ద చిన్న తారతమ్యాన్ని, నిర్ణయించేది 'దూరం' ఒక్కటే. కాలిబాట-మట్టిబాటకంటే అర్థమేలు 'చిన్నది.'

ఈ కాలిబాటకు సంబంధించినదే - ఇప్పుడు శివకామయ్య తలపెట్టిన సత్కార్యం. ఒకనాటి సాయంకాలం అతడు వెంకట్రామాపురంలోని తన భవంతిముందు అరుగుమీద పెద్దలందరినీ సమావేశ పరచడంతో-అతని సంకల్పం ప్రస్తావనకు తేబడింది... "ఆ కాలిబాటకంటే దగ్గర త్రోవ మరొకటి లేనిమాట నిజమేకాని, అదైనా సలక్షణంగా వుండేకదా?... మనవాళ్ళు ఆ దారిలో తిరగని రోజు లేదు. ముఖ్యంగా బస్తీలో చదువుకోడానికని పిల్లలు, వారంవారం సంతలో కూరగాయలమ్మకు రావడానికి ఆడవాళ్ళూ వెళ్ళక తప్పడంలేదు. కాళ్ళు కాయలుగాచిపోయే గులకరాళ్ళు, ఒంటిని చీరేసే ముళ్ళపొదలు ఆ దారిలో కొల్లలుగా వున్నాయి. ఆ దారిని మనం చక్కజేసుకోవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది..." అన్నాడు శివకామయ్య.

శివకామయ్య అన్నాడు, అది జరిగిపోవడంలో ఆశ్చర్యమేముంది?... ఒక నిర్ణీతదినాన-వెంకట్రామాపురం, హరిజనవాడ, ముత్యాలపల్లి-ఈ మూడూళ్ళనుండి కత్తులూ, గొడ్డళ్ళూ, పలుగులు, పారలు మొదలైన ఆయుధాలతో ఇంటికొకరు చొప్పున ఆ కాలిబాటమీదికి దండయాత్రకు బయలుదేరవలసిందిగా తీర్మానించడమైపోయింది.

* * *

వెంకట్రామాపురం, హరిజనవాడలనుండి మనుషుల్ని ప్రోగుజేసుకుని, అనుకున్న పని ఆచరణలో పెట్టడానికి బయలుదేరాడు శివకామయ్య. ముత్యాలపల్లి మొగలో ఆగి, ఒక్క పొలికేక పెట్టాడు. కేకవినడం తరువాయి— దళనాయకుని సంకేతధ్వనివిని పరుగెత్తుకొచ్చే యుద్ధవీరుల్లా- ముత్యాలపల్లిలోనుండి ఒక పాతికమంది బిలబిలమంటూ వచ్చి, ముఠాలో కలిసిపోయారు. శివకామయ్య అందరికేసి పారజూచాడు. రానివాడల్లా ఒక్క జానకిరామయ్య మాత్రమే.... "పాపం జానకిరామయ్య వృద్ధుడు, పెళ్ళాం తప్ప, ఇంట్లో మరో దిక్కు—లేనివాడు. తాను రాలేడు; మరొకరిని పంపలేడు...." అనుకుని "బయల్దేరండి ఇక ..." అన్నాడు శివకామయ్య.

...ముత్యాలపల్లి నుండి ప్రారంభమయ్యే కాలిబాటకు తలలా—ఒక్క ఫర్లాంగు పొడవుతో 'వోను' మొదట్లోనేవుంది. మాట నొక్కగానే ఒక్కుమ్మడిగా తమపనులు నిర్వర్తించే యంత్రవిభాగాల్లా — అందరూ కార్యరంగంలోనికి దిగారు. ఎద్దుషంటి కింద గరికపోచలా వోను ఛిన్నాభిన్నమైపోతోంది. తూరుపు కొండమీదినించి పైకెగసిన సూర్యుని లేతకిరణాలలో — ఏదో ప్రగతిసూత్రాన్ని చాటే మహోజ్జ్వల సాంఘిక చిత్రంకోసం ఏర్పాటు చేయబడిన 'ఔట్‌డోర్ షూటింగ్'లా వుంది ఆ దృశ్యం...

...ఇదంతాచూచి, శివకామయ్య ఎందుకో తనలో తాను సగర్వంగా నవ్వుకున్నాడు.

ఆ గుంపులో ఒక క్రొత్తముఖం శివకామయ్యను ఆకర్షించింది. చారల పైజామామీద చారల చొక్కాతో వున్న ఆ అబ్బాయిని - దారితప్పి మనుష్యుల్లోకి వచ్చిన చారల జంతువుతో పోల్చవచ్చు. నుదుటిమీది కెగిరిపడు తోన్న నొక్కుల జుత్తుతో, ప్రత్యేకమైన వేషంతో కనిపించే ఆ యువకుడు బస్తీకి చెందిన వాడని - చూడగానే తెలుసు కున్నాడు శివకామయ్య. ఆ యువకుడు 'ఖడ్గపాణి'యై త్రోవకు ఇరుపార్శ్వాలలోవున్న లతా శ్రేణులను చీల్చి చెండాడుతున్నాడు. రాములవారికి ఉడుత సాయపడినట్లుంది- పాపం-అతడు పడుతూన్న శ్రమ. అతడెవరో తెలుసుకోవా లన్న కుతూహలం అంకురింపగా - చేతిలోని గడ్డపారను నేలలోనికి దిగవేసి, శివకామయ్య అతనిదగ్గరకు నడిచాడు.

"ఎవరి అబ్బాయి నాయనా నువ్వు?..."

ఆ యువకుడు తలెత్తి చూచాడు. "నేనాండీ... నేనాండీ..." తన పేరేమిటని అడిగిన పెండ్లి కొడుక్కు సమాధానం చెప్పలేక ముడుచుకుపోయే పెండ్లికూతురులా సిగ్గుపడిపోయాడు అతడు... "నేను... జానకిరామయ్య మాతాత!..."

"ఎట్టా?...జానకిరామయ్య మనవడు పెండ్లీడు కెదిగి పోయాడని నాకు తెలియనే తెలియదు..." అంటూ ఆశ్చర్య పోయాడు శివకామయ్య. ఏదో పొరబాటు జరిగిపోయిం దన్నంత తొందరగా - "నీ కెందుకు ? నీ కెందుకు ?... అవసరంలేని శ్రమ... ఆ కత్తి అక్కడ పారేయ్"... అన్నాడు.

"ఫరవాలేదు లెండి!...... న్యాయం అందరికీ ఒక్కటే!...మా తాతయ్య బయలుదేరితే, ఆయన్ని ఆపి, నేనే వచ్చాను..." అన్నాడు. జానకిరామయ్య పౌత్రుడు.

ఆ వినయ విధేయతలకు శివకామయ్య సంబర పడ్డాడు..."మంచిది...మీది చిత్తూరు కదూ?...చదువా? ...వుద్యోగమా?..."

"బి. ఏ. పూర్తయింది. తర్వాత ఏం చెయ్యాలో ఇంకా తేలలేదు."

"చదువు, చదువు! మీ తాత ఉన్నాడుగా! లండను కూడా వెళ్ళిరావచ్చు. మీ నాన్న ప్లీడరనుకుంటాను. నువ్వు లీడరే అయి కూర్చోవచ్చు...అదృష్టం కోటిలో ఒక్కణ్ణి—నీబోటి వాణ్ణితప్ప అందర్నీ ఎలా వరిస్తుంది?... అయితే నీ పేరేమిటన్నావు?..."

"మధుమూర్తి!"

"ఓహో!...మధుమూర్తి..." అని తనలో తాను పునరుచ్చరించుకుంటూ వెళ్ళి గడ్డపలుగు చేతి కందుకు న్నాడు శివకామయ్య. అతని ధోరణి చూచి, తనకు పిల్ల నిచ్చి పెళ్ళిజేయడుగదా అని సందేహం కలిగింది మధు మూర్తికి. అతడు ఆలోచనల్లో పడ్డాడు...

మంచికన్యకు మగడు కావడానికి అతడన్నివిధాలా అర్హుడు. అందమూ, వయసు, చదువు, సంస్కారము, గుణము అన్నీ ఉన్నాయి. ఇటు తండ్రిగారి ఆస్తికీ, అటు తాతగారి ఆస్తికీ తానే వారసుడు. తన తల్లి - జానకిరామ య్యకు ఏకైక సంతానమైతే—ఆమె కడుపున గాసిన ఒక్కగా

నొక్క కామే తాను. చిత్తూరులో - ఇంటిబయట కీర్తినీ, ఇంటిలోపల కాంచనాన్ని . ప్రోగుచేసుకుంటున్న ప్లీడరు రాజారావు తన తండ్రి. 'రాజారావు సలహాలు! ఒక్కొక్క సలహా ఒక కోటి వరహాలు!...' అని తన ఇంటిముందు బల్ల వ్రేలాడగట్టిస్తే-"రాజారావు సలహాలు ఇంత చౌకా?" అని ప్రజలు ఆశ్చర్యపడడంలో ఆశ్చర్యంలేదు. కాని, తన విషయంలో మాత్రం తండ్రిగారి సలహా పనికిరాకపోయింది.. "ఇంకా చదువుకుంటానని మీ తాతయ్యతో జెప్పరా!..." అంటాడు ఆయన. చదువొక అగ్నిగుండం! తనను ఆ గుండంలోనికి త్రోసే పాపకృత్యం తాతయ్య చేతులమీదుగా జరగాలి... పట్ట పరీక్ష పూర్తిచేసేసరికి - ఏడుమట్లలోతు నీటిలో జారిపడిన సూక్ష్మ వస్తువును వెతికి, వెలికి తీసుకు వచ్చినట్లైంది తన పని... ఇంకా ఊపిరైనా పీల్చుకోలేదు- "మళ్ళీ దూకు, ఇంకా లోతుకెళ్ళు!" అనడం ఏమి భావ్యం? రాజారావుగారే మరొక సలహా ఇచ్చారు... "పోనీ - నీ కంత కష్టంగావుంటే - బి. ఎల్. తీసుకో.. బృందావన్ గార్డెనులో షికారులా పైలాపచ్చీసుగా గడిచి పోతుంది..."

తాతయ్య ఏమని సూచిస్తాడో తెలుసుకుని, ఒక పదిరోజులు పల్లెలో గడిపిపోదామని ముత్యాలపల్లికి వచ్చాడు తాను. "తాతయ్యా చదువు ఆపవద్దంటున్నాడు నాన్న. నువ్వేమంటావు?........." అని అడిగాడు. "చదువేమి చదువురా యింకా?... నాకు పదిహేనో ఏటనే పెళ్ళయి పోయింది... చదువుకు స్వస్తిజెప్పి, పెండ్లి జేసుకుని, పొలం పనులు చూసుకుంటూ ఇక్కడే ఉండిపో. కోటివిద్యలు

కొంద్రకు లోకువ! నా మాటవిను. బాగుపడతావు!..."
అన్నాడు జానకిరామయ్య... అదీ మాట! ఆయన మరో అరవై యేండ్లు బ్రతకాలి - అనుకున్నాడు మధుమూర్తి.

మధుమూర్తి ఆలోచనావీచికలు హఠాత్తుగా ఆగిపోయాయి.... వేసవికాలపు నీరెండకు అడ్డంగా గొడుగు పట్టుకుని, భుజాలను పమ్యోదతో కప్పుకుని నడిచివస్తోంది మాలతి. ఆమె దగ్గరకు రాగానే—అందరితో పాటు మధుమూర్తికూడా ప్రక్కకు తొలగి నిలబడ్డాడు. ఆమె ఎప్పటివలెనే మౌనంగా ముందుకు సాగిపోయింది. కాదంటే—పోతూపోతూ బిగించిన పెదవులను ఒక్కసారి అటూ ఇటూ ఆడించడమొక్కటే క్రొత్తదనం.

ఆమె కనుమరుగైపోయేంతవరకు వెనుకనుండిచూస్తూ, అలా నిలబడిపోవడం తనకు పరిపాటి. ఆ పనిఇప్పుడు చేయలేకపోయాడు అతడు. కారణం—తాను ఒంటరిగాలేడు.

క్రమంగా వోను రూపుమాసిపోతోంది — కాలిబాటను అటుండనిచ్చి, ముఖ్యంగా వోనును నేలమట్టం చేయడం మధుమూర్తికి సుతరామూ ఇష్టంలేదు. హరిశ్చంద్రునికికూడా ఇటువంటి ధర్మసంకటమైన పరిస్థితి సంఘటిల్లింది. అటు రాజాజ్ఞ; ఇటు తాళికట్టిన భార్య!...తన ప్రియమైన ఆ గుబురులను చేజేతులా ఏల ఛేదించగలడు మధుమూర్తి?

తన ప్రణయ ప్రకరణంలో ఆవోను మిక్కిలి ప్రాధాన్యతను సంపాదించుకొన్నది. ఆ వోనులో ఒక్క మనిషి తప్ప, ఇద్దరు చొరడం కష్టతరం. పదిహేనురోజుల క్రితం

పాకాలలో రైలుదిగి, తాతగారింటికి వస్తూవుంటే—ఈ వోను నడుమ, మొట్టమొదటిసారిగా ఎదురుపడింది మాలతి. ఒక్కమనిషిమాత్రమే నడిచిపోతూవుంటే ఇరుపార్శ్వాలలోని పొదలూ కదలాడిపోయే ఆ ఇరుకుదారిలో ఒండొరులను దాటుకోవడానికి అవస్థపడవలసి వచ్చింది. ఈ పరిస్థితిలో ఆమెముఖం ఎర్రబారింది. ప్రక్కకుతొలగినా ఇద్దరిభుజాలూ రాచుకోక తప్పలేదు. మధుమూర్తి హృదయంలో ఈ మధురానుభూతి గాఢంగా నాటుకొన్నది.

ఆ తర్వాత అతడు హృదయాన్ని అదుపులో పెట్టుకోబోయినా—అది పైసంఘటనవలన రేకెత్తిన వేదనా మాధుర్యానికిగురికాకతప్పలేదు. ఆమె రెండుమూడురోజులు అటూఇటూ తిరుగాడుతూకనిపించడంతో ఆమెనుగురించిన వివరాలు సేకరించడం సులభమే అయింది.

"ఆమె రోజూ ఇటువెళ్ళి వస్తూ ఉంటుందే—ఎక్కడైనా స్కూల్లో పనిచేస్తోందా?..." అని అడిగాడు ఒక ప్రాంతీయుణ్ణి.

"అవును!" అని జవాబు.

"అయితే-ఇది గొప్ప విషయమే! స్త్రీ ఉద్యోగం చేయడాన్ని పల్లెలుకూడా ప్రోత్సహిస్తున్నాయంటే— దేశంలో మహిళాభ్యుదయం పూర్తిగా సాధించబడినట్లే!... ఆమె తండ్రి రంగయ్య ఎంతటి ఆదర్శవంతుడో కదా?..."

"ఆమె తండ్రి; రంగయ్య కాదు శివకామయ్య!"

ఆమెను గురించి తెలుసుకోవడంలో తాను చూపిన నేర్పుకు తనే మురిసిపోయాడు మధుమూర్తి.

మాలతి సెకండరీగ్రేడు ప్యాసై, గోర్వాడు ప్రాథమిక పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయినిగా పనిచేస్తోంది. నిజానికి ఆమెకు వచ్చినమార్కులకు అధికారులామెను ఏ ఉన్నత పాఠశాలకో వేసి వుండవలసింది. కాని, లోకానుభవానికి కాణాచి అయిన శివకామయ్య లాభనష్టాలు రెంటినీ తూచి, తన కూతుర్ని గోర్వాడులో వేయించుకున్నాడు. దేశంలోని పాఠశాల లన్నిటిలోనూ—అతని యింటికి అతిసమీపాన వున్నది—గోర్వాడ స్కూలు. పుత్రికకోసం యింటి ప్రక్కనే ఒక స్కూలు పెట్టించడానికి శివకామయ్య ప్రయత్నిస్తున్నాడన్న ప్రవాదంకూడా లోకులలో కద్దు... "శివకామయ్యకేం?... రాజాధిరాజు! ఇటు సేద్యం, అటు వ్యాపారం, మరోక ప్రక్క అమ్మాయి సంపాదన—" అని యెవరైనా చనువువున్నవాళ్ళు ఎత్తి పొడిస్తే—"అదంతే! నా ఇష్టం, తన ఇష్టం ఉన్నంత కాలం అమ్మాయి ఉద్యోగం చేస్తూనే ఉంటుంది. ఒకఅయ్యచేతిలో పెట్టినతరువాత వాడియిష్టం!" అంటాడు శివకామయ్య.

మాలతిప్రతిరోజూ ఉదయం పాఠశాలకు వెళ్ళి, సాయంకాలం తిరిగివస్తుంది. మధ్యాహ్న భోజనం తీసుకువెళ్ళడం సేద్యగాని పనులలో ఒకటి.

ఆమె రాకపోకలు అందరికిమల్లేనే కాలిబాటలోనే జరిగిపోతూంటాయి.

చదువుసంధ్యలతో నిమిత్తంలేక విశ్రాంతిగా ఉన్న మధుమూర్తి బుర్రనిండుకూ నిర్విరామంగా పనితగిలింది. వయస్సుపెట్టే యాతనకు అతడు తాళలేకపోయాడు. మాలతి సుందరమూర్తి వికసితపద్మమైతే—అతని మనస్సు సర్వకాల సర్వావస్థల్లోనూ ఆ పద్మంచుట్టూ తిరిగే భ్రమరమైపోయింది.

చిలిపితనానికి మారుపేరే మధుమూర్తి. ప్రతి ఉదయమూ, సాయంకాలమూ— మాలతి కంటబడేంతవరకు ఆతను వోనుదగ్గర వేసివుండేవాడు. ఆమె వోనులో ప్రవేశించగానే—మధుమూర్తి ఆమెకు అభిముఖంగా వెళ్ళేవాడు. లేడిపిల్లలా అతనివైపు బెదురుచూపులు చూచేది మాలతి ఆమె భీతనయనాలను చూచి, పులకాంకితుడయ్యేవాడు మధుమూర్తి. మాలతిమాత్రం నోరు విప్పేదికాదు. అతనివైపు ఒక్క ప్రసన్న వీక్షణమైనా ప్రసరింపజేసేదికాదు. ఎదురుగా వచ్చే ఆ యువకుణ్ణి ఒక అగ్నిజ్వాలగా భావించి, తన శరీరకుసుమం ఆ మంటతాకిడికి ఎక్కడ వాడిపోగలదో అన్న భయంతో ప్రక్కకు ఒదిగి, గబగబ ముందుకు సాగిపోయేది. మధుమూర్తికి ఒకింత కోపం వచ్చేది. ఆమె తన అర్ధాంగి అయివుంటే—ఆమె పైన అలుకవహించి, ఒకటి రెండుపూటలు నిరాహారదీక్ష కొనసాగించేవాడేమోగానీ—ఇప్పుడు మాత్రం అతనిక్కోపం ఆమెనేమీ చేయజాలదు. ఆమె కటాక్షవీక్షణం కోసం—ఇంతగా పరితపించిపోయే తనలో నిరాశను రేపిపోతున్నందుకు—ఆమెకు విధించవలసిన శిక్ష ఏమిటో అతనికి తోచేదికాదు. తాను న్యాయ

శాస్త్రం తీసుకోవడమే సంభవిస్తే—న్యాయశాస్త్ర గ్రంథాలలో ఆ వివరాలేమైనా వున్నాయేమో చూడాల...

తన దినచర్యలో ప్రధాన కార్యక్రమం, ఇలా సాగిపోతుండగా—కాలిబాటను గమ్యయోగ్యం చేసుకోవాలన్న 'దురుద్దేశం' గ్రామస్థులకు కలగడం—మధుమూర్తికి కాలి క్రింద సోపానాన్ని క్రిందికి లాగివేసినట్లుయింది. ఇక రేపో మాపో తాను స్వగ్రామానికి ప్రయాణం కావలసివున్నా—తనకు ఉల్లాసాన్ని, అవ్యక్తానందాన్ని ప్రసాదించే ఈ కార్యక్రమానికి ఇంతలోనే భంగం వాటిల్లడం తనకు ఇష్టంలేదు. అయినా—తన యిష్టాయిష్టాల ప్రసక్తి ఎవరికి కావాలి?...

సూర్యుడు ఆకాశమధ్య రేఖను దాటి, పశ్చిమ దిశాభాగంలోనికి ప్రవేశించేసరికి—కాలి బాటలోని యెగుడుదిగుళ్ళన్నీ చదునైపోయాయి. ఓను మటుమాయమైపోయి, ఆచోట రెండుబారల వెడల్పున చక్కని దారి వెలసింది.

* * *

తన మనస్సుకు ఇక్కడే మందిరంకట్టి, మధుమూర్తి మరునాడే చిత్తూరుకి వెళ్ళిపోవాలనుకున్నాడు. తనకు మల్లేనే ప్రకృతిసుందరిని విడవలేక విడిచి వెళ్ళిపోతున్న ఆ అస్తమయసూర్యుని పరికిస్తూ మాలతి రాకకోసం నిరీక్షించసాగాడు అతడు.

తీగలతో పోటీచేస్తూ వయ్యారంగా నడచివస్తోంది మాలతి. మధుమూర్తి. గొంతు సవరించుకుంటున్నాడు. మాలతి చేరువైంది. ముందుకు వెళ్ళబోతూ – అమ్మవారి

విగ్రహంముందు వినమ్రుడై వున్న భక్తశిఖామణిలా దారి ప్రక్కనసిలబడివున్న మధుమూర్తికేసిఒక్కచూపుమాసింది. మధుమూర్తి ఇదే తరుణంగా భావించి, "ఏమండీ నేనుమీతో మాట్లాడటం యిదే ప్రథమం. శ్రమ అనుకోకుంటేఒక మాట అడగాలనుంది..." అన్నాడు మందహాసవదనంతో.

ఆమెఆగలేదు. కానీ, గమనవేగాన్నితగ్గించి, 'ఏమి' టన్నట్లు అతనివైపు చూచింది.

"నేను ఎంత ప్రయత్నించినా-నోటిమాటైనా మాటాడక దూరదూరంగా ఉండిపోతున్నారు. నన్నుగూర్చి తెలుసుకోవాలన్న కుతూహలమే మీకు లేదా?...." అన్నాడు మధుమూర్తి.

"తెలుసుకోవలసిన అవసరమేమీ లేదుగనుక!...."
అనేసి, ఆమె సూటిగా ముందుకెళ్ళిపోయింది.

తప్పుచేసిన పిల్లవానివీపున మోగిన అయ్యవారి పిడిగ్రుద్దులా - ఈమాట మధుమూర్తి హృదయాన్ని తాకింది. అతని మనస్సు సిగ్గుతో తల్లడిల్లిపోయింది.

* * *

ఆరాత్రి భోంచేసి, ఆరుబయట మంచంమీద వెల్లికిలాపడుకొని, ఆకాశంలోనికి చూస్తూ ఆలోచనామగ్నుడై వున్న సమయంలో — "ఏమిరా, ఏమాలోచించావు?" అంటూ ఉపక్రమించాడు జానకి రామయ్య.

మధుమూర్తి నోరు విప్పలేదు.

జానకిరామయ్య భావగర్భితంగా నవ్వాడు. "అంతా నాకు తెలుసులేరా. చెప్పడానికి సంకోచమెందుకూ? నేనూ ఒకకంట కనిపెడుతూనేవున్నా నీ వ్యవహారం!"

"అబ్బే! ఏముంది? ఏమీలేదే!..."అన్నాడు మధుమూర్తి తొట్రుపాటుతో.

"తొట్రుపడతా వెందుకూ?... తప్పు నీదిగాదు. వయస్సుది. నేనూ అంతేలేరా బాబూ - మీ అమ్మమ్మ మెడలో ఆ మూడుముళ్ళూ వేసేంతవరకు నాకూ నిద్ర పట్టలేదు..." అన్నాడు జానకిరామయ్య-ఇంటిలోపలి తన భార్యకు వినిపించేటంత బిగ్గరగా.

ఆయన మళ్ళీ కొనసాగించాడు...."అయినా నీ వివేకానికి మాత్రం మెచ్చుకోవలసిందే!... సరేలే! రేపు నువ్వెళ్ళు!...శివకామయ్యతో మాట్లాడి మీ నాన్నకు ఉత్తరం వ్రాస్తా..."

మధుమూర్తి సంభ్రమసాగరాన్ని తరించి గట్టున బడేసరికి-ఆనందోద్యానం అతనికి స్వాగతంపలికింది ఆ ఉద్యానవనంలో విహరిస్తూ, అతడు మరునాడు చిత్తూరుకి వెళ్ళిపోయాడు.

* * *

'ఘణఘణ' మువ్వల సవ్వడితో-బండిబాట వెంబడి-పాకాలలో రైలందుకోవాలన్న ఆతురతతో బిరబిర సాగిపోతున్నాయి రెండెడ్లబండ్లు. మొదటి బండిలో నవ వధూవరులు, ఒక పదేండ్ల అమ్మాయి కూర్చున్నారు. పల్లె

పడుచువాడొకడు బండిదోలుతున్నాడు. రెండవ బండిలో వియ్యంకులు, చుట్టపక్కాలు కూర్చున్నారు...

"కిట్టయ్యా! త్వరగా పోనియ్యి!... వాళ్ళకంటె మనం ముందుండాలి..." అని వధువు బండి వాణ్ణి హెచ్చరించింది. కిట్టయ్య ఎడ్లకు ఒక్క చురక అంటించి ఛల్ మన్నాడు. బండివేగం హెచ్చింది. రెండు బండ్లకు నడుమ అంతరం క్రమంగా ఎక్కువైపోతోంది.

ఈ మధురక్షణాలలో-అతనికి జానకిరామయ్య జ్ఞప్తికి రాకుండా వుండలేకపోయాడు... తనకోరిక ఈడేరింది. పాండవమధ్యముని ఎల్లవేళలా అంటిపెట్టుకొని సహకరించిన శ్రీకృష్ణ పరమాత్మునిలా - ఆయన తనకు మరువరాని మేలు చేశాడు.

అయినా - తన ఈసంకల్పం సఫలీకృతం కాగలదన్న గాఢవిశ్వాసం తనకు లేకపోయింది. మాలతికి తనపట్ల తొలగించరాని దురభిప్రాయం ఏర్పడిపోయి ఉంటుందనుకున్నాడు తాను. పెండ్లిచూపుల్లో ఆమె తననుచూస్తే - ఈ పెండ్లికి నిరాకరించడం తప్పదనుకున్నాడు. కానీ - తన ప్రయత్నం పెండ్లి చూపులతోనే ఆగిపోక - కళ్యాణంగా పర్యవసించడం తాను చేసుకొన్న పుణ్యం!...

వధూవరుల ఆనందోత్సాహాలకు ప్రత్యామ్నాయంగా ఎడ్లబండి ముందుకు ఉరకలువేస్తూ-కాలిబాటదగ్గర మలుపు దిరిగింది, మలుపులో - పల్లంలో ఉన్న కొండవాగులోనికి వేగంగా దిగి మిట్టెక్కడంతో బండి అటూ, ఇటూ ఊగిస

లాడిపోయింది. ఆ కుదుపులో మధుమూర్తి భుజంమీద పట్టు అంగవస్త్రం జారి క్రిందపడింది.

మాలతి ముఖంలో చిరునవ్వు మెరిసింది. "కిట్టయ్యా! బండి ఆపు!... కింద అంగవస్త్రం పడిపోయింది. దిగి తీసుకురా!..." అంది. కిట్టయ్య బండి ఆపాడు. బండి వెనుక ముప్పై గజాలదూరంలో పడివున్న అంగవస్త్రం కోసం వెళ్ళాడు. ఇంతలో మాలతి ముందుకు జరిగి, పగ్గాలను చేతికి అందుకుని, ఎడ్లను ఒక్కసారి అదలించేసింది. ఎడ్లు మెడలు ముందుకుసాచి, పరుగు లంకించుకొన్నాయి. అంగవస్త్రం చేతబట్టుకొని కిట్టయ్య "మాలతమ్మో... మాలతమ్మో..." అంటూ వెంటబడ్డాడు. అయినా బండిని అందుకోవడం వాడికి అశక్యమైపోయింది. మంచెమీద నిలబడి పిట్టలు తోలుతూ పడుచుపిల్ల విసరిన వడిసెల రాయిలా బండి రివ్వున కనుచూపుదూరానికి వెళ్ళిపోయింది.

ఆమె నైపుణ్యానికి మధుమూర్తి ముగ్ధుడైపోయాడు. బండిలో బండివాడు లేడు. సరసాలకు పరిహాసాలకు తాళం కాయలా ఉన్న ఒక్క అడ్డంకీ తొలగిపోయింది. పకపక నవ్వుతూ, బావనంటిపెట్టుకొని వున్న తన చెల్లెలు సుమతికి కనుసైగ చేసింది మాలతి. ఆ కనుసైగకోసమే వేచిఉన్న సుమతి _ తన చేతిలోని కథలపుస్తకంలో నుంచి ఒక కాగితాన్ని బయటకుతీసి, "బావా! నువ్వు ఇది చదవాలని అక్కగారి హుకుం!" అంటూ దాన్ని మధుమూర్తి చేతికిచ్చింది.

"కొంటె అబ్బాయిగారికి___

మా ఊరినుంచి పొనుకు ఒక చక్కని బండి బాట ఉంది. కానీ - మనుష్యులది అడ్డుదారి వెతికే స్వభావం. అందరూ ముళ్ళూ, రాళ్లూ త్రొక్కుకుంటూ, కాలిబాటలో గమించడానికి కారణం అదే! దూరం మరికొంత ఎక్కువైనా, బండిబాటవెంట సాగిపోతే గమ్యస్థానం సునాయాసంగా చేరుకోవచ్చు...

తమరు తొందరపడి వక్రమార్గాన్ని అనుసరించబోయారు. ప్రయోజనం అటుండనిచ్చి, అది అనర్థాలకే ఎక్కువ ఆస్కారమౌతుంది. ఇది అర్థమైతే-అప్పట్లో నేను నిర్లిప్తత వహించడానికి కారణం కూడ అర్థమౌతుంది. సహజీవనమే గమ్యమైతే - ఆ గమ్యాన్ని చేరుకోడానికి పెద్దలు ఏర్పరచిన రాచబాట ఉండనేవుంది. రాయబారాలు, మాటలూ మంతనాలూ, పెండ్లిచూపులు, తాంబూలాలు మొదలైనవన్నీ మజిలీలుగాగల ఈ మార్గం పథికుని ఓపికను పరీక్షించవచ్చు, గమ్యం చేరుకోవడం ఆలస్యం కావచ్చు- అయినా పోవలసిన త్రోవమాత్రం యిదే!... ఈ మార్గానుసరణలో - సత్ఫలితం కానరావచ్చు. కానరాకపోవచ్చు... దుష్ఫలితాలూ అనర్థాలూ మాత్రంవాటిల్లవు. ఈనీతికిబద్ధురాలై వుండాలన్నసంకల్పమేతప్ప-మనస్సులోఏటువంటిదురభిప్రాయమూ లేదని మనివి!... అంతరంగంలోని ఇష్టతకు ఈ వివాహమే తార్కాణం!..."

మధుమూర్తి ఈ మాటలు చదువుకుంటున్నంత సేపు-మాలతి అతన్ని ఓరకంట కనిపెడుతూ సిగ్గుతో వంకరలు తిరిగిపోతోంది.

మధుమూర్తి ఆనందాన్ని పగ్గాలువేసి ఆపుకుంటూ "నాక్కూడా పాఠాలు చెబుతోందే మీా అక్కయ్య!... అయితే సుమతీ, పంతులమ్మగారికి నేను ఇష్టమేనంటే ఒప్పుకుంటాముగానీ - ఈ సిద్ధాంతాలూ అవీ వట్టి కోతల్లే!..." అన్నాడు.

మాలతి పెదవులు చిరుకోపంతో ముడుచుకుపోయాయి. సిగ్గు ఆమెమాటల్ని అడ్డగించలేక పోయింది... "సాక్ష్యం కావాలన్నమాట!... అయితే - కాలిబాటలో వోను నేలమట్టమైపోవడానికికారకు రాలెవరనుకున్నారు?..."

మధుమూర్తి ఆశ్చర్యంతో నోరు తెరచుకున్నాడు. (ఔరా శివకామయ్యా!)

ఒకరి బాగోగులతో శివకామయ్య కేమిపని? అతనికి కావలసింది స్వార్థం!

—o—